

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ В ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ ТА МІСЦЕ У НЬОМУ НОРМ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

Буга Леся Василівна - викладач ПВНЗ «Львівський університет бізнесу та права»

У статті, на основі аналізу норм чинного законодавства розглянуто правове регулювання забезпечення інформаційної безпеки в збройних силах України та визначено місце у ньому норм адміністративного права. Наголошено на фрагментарності правового регулювання питання забезпечення інформаційної безпеки в Збройних силах України. Встановлено, що норми адміністративного права регулюють найбільшу кількість правовідносин у досліджуваній сфері, та дозволять організувати належну (необхідну) поведінку уповноважених суб'єктів.

Ключові слова: інформаційна безпека, правове регулювання, норма права, Збройні Сили України, адміністративне право.

В статье, на основе анализа норм действующего законодательства рассмотрено правовое регулирование обеспечения информационной безопасности в вооруженных силах Украины и определено место в нем норм административного права. Отмечена фрагментарности правового регулирования вопроса обеспечения информационной безопасности в Вооруженных силах Украины. Установлено, что нормы административного права регулируют наибольшее количество правоотношений в исследуемой сфере, они позволяют организовать надлежащее(необходимое) поведение уполномоченных субъектов.

Ключевые слова: информационная безопасность, правовое регулирование, норма права, Вооруженные Силы Украины, административное право.

Постановка проблеми. На сьогодні ні в кого не викликає сумніву, що забезпечення інформаційної безпеки в Збройних силах України має виключно важливе значення, як для забезпечення безпеки в середині держави, так і для закріплення її позицій на міжнародній арені. Це пояснюється тим, що забезпечення належного стану інформаційної безпеки сприяє створенню умов за яких буде досягнуто стан конфіденційності, цілісності інформації, яку використовує ЗСУ для досягнення кінцевої мети своєї діяльності. При цьому слід відмітити, що забезпечення інформаційної безпеки в Збройних силах України є складним та багатоаспектним явищем, яке вимагає суттєвих

витрат: матеріально-технічних, фінансових, людських, тощо. Однак, як і в будь-якій іншій сфері суспільних правовідносин, для того, щоб забезпечити належний рівень безпеки, в тому числі і інформаційної, недостатньо лише матеріально-технічних засобів, необхідним є також побудова правової основи такої діяльності.

Стан дослідження. Окремі проблемні питання забезпечення інформаційної безпеки в збройних силах України розглядали у своїх наукових працях такі вчені, як: В.Ф. Погорілко, М.І. Козюбра, П.Є. Євграфов, Я.С. Белошевич, С.О. Комов, В.О. Копилов, В.В. Копейчиков, Т.А. Костецька, О.В. Кохановська, Р.С. Яким, В.Г. Крисько, С.П. Кудрявцева, В.В. Кравчен-

ко, О.Ф. Фрицький, К.С. Варивода, В.Л. Ортинський, М.М. Присяжнюк та багато інших. Однак, незважаючи на чималу кількість наукових праць, єдиного комплексного дослідження окресленої проблематики так проведено і не було.

Саме тому метою статті є: розглянути законодавство, яке визначає правові засади регулювання забезпечення інформаційної безпеки в збройних силах України та визначити яке місце у ньому посідають норми адміністративного права.

Виклад основного матеріалу. Починаючи виклад основного матеріалу в першу чергу зазначимо, що під правовим регулюванням забезпечення інформаційної безпеки в Збройних силах України слід розуміти цілеспрямований вплив держави за допомогою норм права на суспільні відносини які виникають в процесі формування та реалізації заходів, спрямованих на забезпечення інформаційної безпеки в ЗСУ. Саме за допомогою правового регулювання вбачається можливим здійснити позитивний вплив на певні суспільні відносини з метою їх упорядкування. В контексті представленого наукового дослідження слід відзначити, що особливу роль у правовому регулюванні забезпечення інформаційної безпеки в Збройних силах України займають норми адміністративного права. Під останніми в юридичній літературі традиційно розуміють обов'язкове правило поведінки, яке встановлене і охороняється державою, метою якого є регулювання суспільних відносин, що виникають, змінюються і припиняються у сфері державного управління [1, с.62]. Для підтвердження вказаної нами вище тези розглянемо систему нормативно-правових актів, норми яких спрямовано на регулювання правовідносин, які виникають з приводу забезпечення інформаційної безпеки в Збройних силах України. Розгляди систему правових актів найбільш доцільно з урахуванням їх юридичної сили.

Традиційно, за юридичною силою нормативно-правові акти поділять на: 1) Конституцію України (Основний Закон); 2) Міжнародні-нормативно-правові акти, що були ратифіковані Верховною Радою України; 3) Кодифіковані закони (Кодекси, Основи законодав-

ства); 4) звичайні закони; 5) підзаконні нормативно-правові акти (Постанови Верховної Ради України; Укази Президента України; Постанови Кабінету Міністрів України; Накази, розпорядження, рішення міністерств та інших центральних органів виконавчої влади. Накази, постанови, розпорядження інших органів державної влади). Все вказане вище є актуальним і в контексті визначеної у представленому науковому дослідженні проблематики.

Розглядаючи Конституцію України слід зазначити, що в Основному Законі відображаються найбільш ключові аспекти забезпечення інформаційної безпеки в державі взагалі та Збройних силах України, зокрема. Про важливість забезпечення інформаційної безпеки говорить стаття 17 Основного Закону, відповідно до якої захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу [2]. Слід також вказати положення статей 31 та 32, відповідно яких Кожному гарантується таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції. Винятки можуть бути встановлені лише судом у випадках, передбачених законом, з метою запобігти злочинам чи з'ясувати істину під час розслідування кримінальної справи, якщо іншими способами одержати інформацію неможливо. Не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини [2]. Разом із тим слід вказати статтю 34 Конституції, яка закріпила, що реалізації окремих прав особи у інформаційній сфері може бути обмежено законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою попередження заворушень або злочинів, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для попередження розголошення інформації, отриманої конфіденційно, або для підтримки авторитету й неупередженості правосуддя [2]. Таким чином, викладені положення Конституції України, в свою чергу,

стали поштовхом до розробки всього пакета нормативно-правових актів, необхідних для ефективного забезпечення національної безпеки України в інформаційній та інших сферах її існування - зовнішньо-та внутрішньополітичній, державної безпеки, військовій та сфері безпеки державного кордону, економічній, соціальній, гуманітарній, науково-технологічній та екологічній [3].

Наступну групу нормативно-правових актів складають кодифіковані нормативно-правові акти. Серед кодифікованих нормативно-правових актів в першу чергу слід вказати Кримінальний кодекс України, який визначає ключові засади притягнення осіб до кримінальної відповідальності за вчинення злочинів, пов'язаних із сферою інформаційної безпеки Збройних сил України. Крім того, слід також відмітити, що в вказаному нормативно-правовому акті виокремлено Розділ XIX, який присвячений військовим злочинам, в якому чимала увага приділена розголошенню військової таємниці, яка є важливою складовою інформаційної безпеки в Збройних силах України (стаття 422 Розголошення відомостей військового характеру, що становлять державну таємницю, або втрата документів чи матеріалів, що містять такі відомості).

Наступний кодифікований нормативно-правовий акт, який слід вказати – Кодекс України про адміністративні правопорушення. Варто підкреслити, що адміністративна відповідальність за інформаційні правопорушення, в тому числі і у досліджуваній сфері міститься у різних главах Кодексу України про адміністративні правопорушення та передбачена багатьма статтями окресленого Кодексу.

Наступний рівень правового регулювання, як нами вже відзначалось вище, є звичайні закони України. В контексті представленого наукового дослідження серед таких нормативно-правових актів в першу чергу слід вказати Закон України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 року. Цим Законом визначаються та розмежовуються повноваження державних органів у сферах національної безпеки і оборони, створюється основа для інтеграції політики та процедур органів державної влади, інших державних органів, функції яких

стосуються національної безпеки і оборони, сил безпеки і сил оборони, визначається система командування, контролю та координації операцій сил безпеки і сил оборони, запроваджується всеосяжний підхід до планування у сферах національної безпеки і оборони, забезпечуючи у такий спосіб демократичний цивільний контроль над органами та формуваннями сектору безпеки і оборони [4]. Вказаний нормативно-правовий акт містить низку положень, присвячених інформаційній безпеці в державі взагалі та збройних силах України, зокрема. Крім того, слід вказати, що вказаний нормативно-правовий акт визначає структуру Збройних сил України. У Законі також було виокремлено статтю, яка присвячена Стратегії кібербезпеки України, в якій визначаються пріоритети національних інтересів України у сфері кібербезпеки, наявні та потенційно можливі кіберзагрози життєво важливим інтересам людини і громадянина, суспільства та держави в кіберпросторі, пріоритетні напрями, концептуальні підходи до формування та реалізації державної політики щодо безпечного функціонування кіберпростору, його використання в інтересах особи, суспільства і держави, підвищення ефективності основних суб'єктів забезпечення кібербезпеки, насамперед суб'єктів сектору безпеки і оборони, щодо виконання завдань у кіберпросторі, а також потреби бюджетного фінансування, достатні для досягнення визначених цілей і виконання передбачених завдань, та основні напрями використання фінансових ресурсів [4]. Аналіз положень Закону України «Про національну безпеку України», що було прийнято у червні 2018 року дає можливість констатувати, що законодавець досить багато уваги приділяє питанню інформаційної безпеки в державі та Збройних силах України. Вказаний нормативно-правовий акт відрізняється своєю прогресивністю та дозволяє вирішити багато проблемних питань у досліджуваній сфері суспільних відносин.

Дещо інше враження справляє Закон України «Про Збройні Сили України» від 06 грудня 1991 року, який визначає функції, склад Збройних Сил України, правові засади їх організації, діяльності, дислокації, керівництва та управління ними [5]. Детальний аналіз вказаного

нормативно-правового акту дає змогу констатувати, що Закон містить низку прогалин у сфері забезпечення інформаційної безпеки ЗСУ. Все це в кінцевому результаті призводить до того, що діяльність Міністерства оборони України та Збройних Сил України в інформаційному просторі носить несистематичний, фрагментарний характер; координація роботи відповідних структурних підрозділів відсутня, система активної протидії інформаційним загрозам до теперішнього часу не створена [6]. На наше переконання, на сьогоднішній день зазначений нормативно-правовий акт не відповідає реаліям сьогодення, та може забезпечити ефективне функціонування Збройних сил України, особливо в контексті ведення гібридної війни на сході нашої держави. А тому Закон потребує суттєвого доопрацювання, особливо в контексті забезпечення інформаційної безпеки в Збройних силах України.

Далі вважаємо за необхідне звернути увагу на Закон України «Про державну таємницю» від 21 січня 1994 року. Нормативно-правовий акт регулює суспільні відносини, пов'язані з віднесенням інформації до державної таємниці, засекречуванням, розсекречуванням її матеріальних носіїв та охороною державної таємниці з метою захисту національної безпеки України [7]. Так, відповідно Закону, до державної таємниці у сфері оборони відноситься інформація: про зміст стратегічних і оперативних планів та інших документів бойового управління, підготовку та проведення військових операцій, стратегічне та мобілізаційне розгортання військ, а також про інші найважливіші показники, які характеризують організацію, чисельність, дислокацію, бойову і мобілізаційну готовність, бойову та іншу військову підготовку, озброєння та матеріально-технічне забезпечення Збройних Сил України та інших військових формувань; тощо [7]. Закріплення вказаного вище положення має важливе практичне значення з точки зору забезпечення інформаційної безпеки в Збройних силах України.

Додатково в контексті представленої наукової праці слід також вказати такі Закони України: «Про інформацію» від 02 жовтня 1992 року [8], який регулює відносини щодо

створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони, захисту інформації. Важливим є те, що стаття 27 Закону визначає відповідальність за порушення законодавства про інформацію; Про захист персональних даних від 01 червня 2010 року [9]. Закон регулює правові відносини, пов'язані із захистом і обробкою персональних даних, і спрямований на захист основоположних прав і свобод людини і громадянина, зокрема права на невтручання в особисте життя, у зв'язку з обробкою персональних даних.

Таким чином, можемо констатувати, що саме на законодавчому рівні визначаються найбільш важливі аспекти забезпечення інформаційної безпеки в Збройних силах України. Однак при цьому варто відзначити той факт, окремі положення законів деталізуються у нормах підзаконних нормативно-правових актів. Серед підзаконних нормативно-правових актів, на нашу думку, необхідно виділити:

- Указ Президента України «Про Положення про Міністерство оборони України та Положення про Генеральний штаб Збройних Сил України» від 6 квітня 2011 року [10]. Фактично Положенням було визначено, що Генеральний штаб є ключовим суб'єктом забезпечення інформаційної безпеки в ЗСУ, оскільки його ключовими функціями названо: організовує приховане управління військами (силами), засекреченого, шифрованого і кодованого зв'язку, контролює у Збройних Силах здійснення комплексу заходів щодо забезпечення охорони державної таємниці, інформації з обмеженим доступом, що є власністю держави; контролює діяльність органів військового управління, з'єднань, військових частин, військових навчальних закладів, установ та організацій Збройних Сил з питань дотримання законодавства у сфері охорони державної таємниці, захисту іншої інформації з обмеженим доступом, що є власністю держави, криптографічного та технічного захисту інформації, протидії технічним розвідкам; *забезпечує інформаційну безпеку у Збройних Силах*; розробляє і впроваджує комплекс організаційних, режимних і технічних заходів щодо запобігання несанкціонованому застосуванню озброєння, здійснює керівництво та контроль за їх проведенням;

організовує опрацювання інформаційно-аналітичних матеріалів щодо стану та підготовки Збройних Сил та надає їх у встановленому порядку Президенту України - Верховному Головнокомандувачу Збройних Сил України, органам державної влади; тощо [10]. Таким чином, вказаним вище Положенням було закріпило правовий статус одного із основних суб'єктів забезпечення інформаційної безпеки в Збройних силах України, а саме Генерального штабу Збройних Сил України.

- Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про Доктрину інформаційної безпеки України» [11]. Метою Доктрини є уточнення засад формування та реалізації державної інформаційної політики, насамперед щодо протидії руйнівному інформаційному впливу Російської Федерації в умовах розв'язаної нею гібридної війни. Доктрина базується на принципах додержання прав і свобод людини і громадянина, поваги до гідності особи, захисту її законних інтересів, а також законних інтересів суспільства та держави, забезпечення суверенітету і територіальної цілісності України [11].

- Постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження Правил забезпечення захисту інформації в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах» від 29.03.2006 №373 [12];

- Постанова Кабінету міністрів України про «Типову інструкцію про порядок ведення обліку, зберігання, використання і знищення документів та інших матеріальних носіїв інформації, що містять службову інформацію» від 27 листопада 1998 р. №1893 [13].

Висновок. Завершуючи розгляд представленого наукового дослідження можемо констатувати той факт, що у правовому регулюванні забезпечення інформаційної безпеки в Збройних силах України особливе місце посідають саме норми адміністративного права. Адже за їх допомогою вбачається можливим врегулювати роботу суб'єктів, чия діяльність спрямована на забезпечення інформаційної безпеки в ЗСУ. Саме норми адміністративного права регулюють найбільшу кількість правовідносин у досліджуваній сфері, та дозволяють організу-

вати належну (необхідну) поведінку вказаних суб'єктів. У підсумку ж хотілося б відзначити деяку фрагментарність правового регулювання забезпечення інформаційної безпеки в Збройних силах України, адже з одного боку аналіз норм чинного законодавства засвідчує, що законодавець намагається детальну увагу приділяти означеному питанню шляхом прийняття нових нормативно-правових актів та внесенням змін до вже існуючих. З іншого ж боку практика показує, що у цій сфері є безліч прогалин, які потребують негайного вирішення.

Література

1. Колпаков В. К. Адміністративне право України: Підручник. — К.: Юрінком Інтер, —1999. —736 с.
2. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr/conv>
3. Інформаційна безпека (соціально-правові аспекти): Підручник / Остроухов В. В., Петрик В. М., Присяжнюк М. М. та ін.; за ред. Є. Д. Скулиша. - К. : КНТ, 2010.-776 с.
4. Про національну безпеку України Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19/conv>
5. Про Збройні Сили України Закон України від 06.12.1991 № 1934-XII [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12>
6. Стан та перспективи розвитку системи забезпечення інформаційної безпеки в Міністерстві оборони та збройних силах України / Офіційний вебсайт Громадської організації «СТРАТКОМ» [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://stratcom.co.ua/stan-ta-perspektivi-rozvitku-sistemi-zabezpechennya-informatsijnoyi-bezpeki-v-ministerstvi-oboroni-ta-zbrojnih-silah-ukrayini/>
7. Про державну таємницю Закон України від 21.01.1994 № 3855-XII [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12>
8. Про інформацію Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII [Електронний ресурс]

Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12/conv>

9. Про захист персональних даних Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>

10. Указ Президента України «Про Положення про Міністерство оборони України та Положення про Генеральний штаб Збройних Сил України»

11. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про Доктрину інформаційної безпеки України» Указ Президента України; Доктрина від 25.02.2017 № 47/2017 [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/47/2017>

12. Про затвердження Правил забезпечення захисту інформації в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах / Постанова Кабінету Міністрів України; Правила від 29.03.2006 № 373 [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/373-2006-п>

13. Типова інструкція про порядок ведення обліку, зберігання, використання і знищення документів та інших матеріальних носіїв інформації, що містять службову інформацію / Постанова Кабінету Міністрів України від 19 жовтня 2016 р. № 736 [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/736-2016-п>

Legal regulation of providing information security in the armed forces of Ukraine and the place in it of the rules of administrative law

In the article, based on the analysis of the norms of the current legislation, the legal regulation of pro-

viding information security in the armed forces of Ukraine is considered and the place of the administrative law in it is determined. The fragmentation of the legal regulation of information security in the Armed Forces of Ukraine is emphasized. It was established that the norms of administrative law regulate the greatest number of legal relations in the investigated sphere, and will allow to organize the proper (necessary) behavior of authorized entities.

In the legal regulation of the provision of information security in the Armed Forces of Ukraine special place is the rules of administrative law. After all, with their help it is possible to regulate the work of the entities whose activities are aimed at ensuring information security in the Armed Forces. It is the rules of administrative law that regulate the greatest number of legal relationships in the field of study, and will allow to organize the proper (necessary) behavior of these subjects. In the end, I would like to note some fragmentation of the legal regulation of information security in the Armed Forces of Ukraine, since one-beech analysis of the norms of the current legislation testifies that the legislator is trying to pay detailed attention to the identified issue by adopting new legal acts and introducing changes to existing ones. On the other hand, practice shows that there are many gaps in this area that require an immediate solution.

Therefore, the purpose of the article is to: consider legislation that defines the legal framework for regulating the provision of information security in the armed forces of Ukraine and determines the place in which administrative law rules.

It is with the help of legal regulation that it is possible to make a positive impact on certain social relations in order to streamline them.

Keywords: *information security, legal regulation, norm of law, Armed Forces of Ukraine, administrative law.*